

Proces-verbal

Sesiunea de dialog „Participare publică și guvernare incluzivă”

27.07.2026

Casa Guvernului

Participanți:

1. Rotaru Dan	Secretar de stat al Guvernului, copreședinte al Comitetului de coordonare pentru guvernare deschisă (CCGD)
2. Ciobanu Vlada	Centrul de Politici și Reforme (CPR Moldova), copreședintă a CCGD
3. Serebreanschi Irina	Secretariatul Parlamentului, membră supleantă CCGD
4. Hadei Natalia	Parteneriatul European pentru Democrație, membră CCDG
5. Panfil Nicolae	AO Asociați „Promo-Lex”, membru CCDG
6. Staver Liliana	Academia de Studii Economice din Moldova, membră CCGD
7. Ziliberg Cristian	Universitatea de Stat din Moldova, membru CCGD
8. Postică Natalia	Cancelaria de Stat, Direcția drepturile omului și cooperarea cu societatea civilă
9. Știrbu Daniela	Cancelaria de Stat, Direcția drepturile omului și cooperarea cu societatea civilă
10. Andriiv Roman	AO Platforma Națională a Tinerilor pentru Participare Activă
11. Boboc Vlada	Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru
12. Cara-Palii Ludmila	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
13. Cazacu Anna	AO „EcoContact”
14. Ciocirlan Angela	Asociația Obștească FACLIA
15. Ciubotaru Dina	AO HelpAge Moldova
16. Coroi Veronica	Centrul de Politici și Reforme (CPR Moldova)
17. Dîrul Dumitru	Instituția Religioasă Misiunea Socială „Diaconia” a Mitropoliei Basarabiei
18. Doroș Diana	Institutul pentru Politici și Reforme Europene
19. Gîdilică Elena	Uniunea Pensionarilor din Republica Moldova
20. Ilias Ala	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
21. Jomiru Cristina	Fundația „Dorcas-Moldova”
22. Leahu Diana	Ministerul Energiei
23. Lozinschi Nina	Platforma pentru Egalitate de Gen /GENDER CENTRU
24. Lutenco Andrei	Centrul de Politici și Reforme (CPR Moldova)
25. Malcoci Ludmila	Keystone Moldova
26. Marenschi Laura	Consiliul de tineret
27. Marenschi Tatiana	AO „Am nevoie de ajutorul tău”
28. Martînov Xenia	People in Need
29. Muntean Silvia	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
30. Munteanu Ana	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării
31. Munteanu Natalia	Platforma Climatică
32. Oprea Veronica	Ministerul Culturii
33. Osmochescu Paula	Fundatia pentru Dezvoltare din Republica Moldova (FDRM)

34.	Panait Dumitru	Consiliul Local de Transparență Cahul
35.	Panța Rodica	AO Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare
36.	Pascaru-Botnaru Nadejda	People in Need
37.	Popa Ecaterina	ALDA Moldova
38.	Popsoi Irina	Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei (APSCF)
39.	Prodan Alina	Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova
40.	Rinja Grigore	Consiliul Național al Tineretului din Moldova
41.	Rotaru Nadejda	Ministerul Afacerilor Interne
42.	Russu-Marin Veronica	Centrul de Antreprenariat și Politici Economice
43.	Sîrbu Rodica	Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru
44.	Skoryk Olesia	INGO Forum Moldova
45.	Slepuhin Natalia	AO Primăria Mea
46.	Soltan Daniela-Filipa	Amnesty International Moldova
47.	Stăvilă Ecaterina	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
48.	Șendrea Elena	AO „Concordia. Proiecte Sociale”
49.	Todorova Natalia	Centrul de Politici și Reforme (CPR Moldova)
50.	Țurcanu Natalia	People in Need
51.	Vasilachi Vlada	ACTED
52.	Vîșoțcaia Irina	Ministerul Mediului
53.	Zatic Liliana	Ministerul Afacerilor Externe

Agenda ședinței:

1. Prezentarea angajamentului și acțiunilor din planul precedent și ce a fost realizat
2. Discuție despre problemele procesului participativ
3. Formularea problemelor prioritare și identificarea de soluții, acțiuni și parteneri

Desfășurarea ședinței:

1. Prezentarea angajamentului și acțiunilor din planul precedent și ce a fost realizat

Cancelaria de Stat a prezentat principalele realizări urmare implementării angajamentului privind participarea publică din Planul de guvernare deschisă 2023-2025, și anume:

- Elaborarea studiilor de evaluare a cadrului normativ privind transparența decizională și instrumentelor digitale utilizate (portalul particip.gov.md);
- Inițierea modificării cadrului normativ;
- Perfecționarea portalului particip.gov.md;
- Ghiduri și sesiuni de instruire privind funcționarea platformelor consultative permanente;
- Instituirea Rețelei profesioniștilor în consultări publice „TeConsult”.

Pași următori: aprobarea legii privind participarea publică în procesul decizional, utilizarea particip.gov.md de către autorități centrale și locale, consolidarea platformelor consultative permanente.

Vlada Ciobanu de la Centrul de Politici și Reforme, copreședinta Comitetului din partea societății civile, a spus că acest eveniment este o primă discuție pentru conturarea dificultăților în domeniu și, pornind de la acestea, vor fi setate în comun o listă de angajamente pentru următorul plan. Aceasta a menționat că, de data asta, Comitetul va pune accent pe incluziune și reprezentativitate, pentru că există neclaritate cum punem în practică aceste principii.

2. Discuție despre problemele procesului participativ

1. *Ludmila Malcoci (Keystone Moldova)*: Organizația a propus anterior includerea persoanelor de suport pentru persoane cu dizabilități, dar nu a fost acceptată. O astfel de persoană ar ajuta persoanele cu dizabilități să-și înțeleagă rolul, drepturile, cum se pot implica și elabora recomandări. Evaluarea *Inclusion Europe* atestă că Moldova nu susține persoanele cu dizabilități.

O altă observație este faptul că portalul particip.gov.md este ajustat pentru persoanele cu deficiențe de vedere, dar nu și pentru cele cu deficiențe de auz și cu dizabilități intelectuale. Este nevoie de limbaj accesibil.

2. *Alina Prodan (AOPD)*: Dacă la nivel central avem implicarea persoanelor cu dizabilități, la nivel local trebuie acțiuni specifice pentru reprezentare, nu doar accesibilitate fizică. Oamenii trebuie ajutați să înțeleagă procesele consultative. Recomandare: Autoritățile să ne prezintă indicatori despre numărul de persoane cu dizabilități implicate în consultări.

3. *Dumitru Dîrul (Misiunea Socială „Diaconia”)* a menționat că sunt transmise note/documente de poziție la autorități, dar nu există feedback. Întrebarea este dacă există mecanism de feedback pentru subiectele care nu sunt inițiate de autorități, dar din partea societății civile sau a altor actori? Există un gol, care nu e reglementat.

Natalia Postică (Cancelaria de Stat): Nota de poziție nu e reglementată, dar trebuie considerată ca petiție. Pentru inițiativele civice va fi modul separat pe platforma e-Democrație.

Referitor la solicitări de informație, modulul de pe e-Democrație urmează să devină un registru unic al cererilor de comunicare a informațiilor de interes public.

4. *Natalia Slepuhin (Primăria Mea)* a atenționat că există riscul ca după amalgamare să fie o îndepărtare mai mare a comunităților față de proces decizional. Potențiale soluții: centrele unificate de prestare a serviciilor publice (CUPS) și digitalizarea – CUPS ar trebui inclusiv să ofere acces la proiecte de decizii pentru cetățeni, iar la capitolul digitalizare rămâne întrebarea ce se întâmplă cu șabloanele paginilor web ale primăriilor. Este nevoie de stimulente pentru localități, în special cele amalgamate, să facă transmisiuni live ale consultărilor.

5. *Anna Cazacu (EcoContact)*: A menționat cazul proiectului de lege cu privire la reglementarea și controlul organismelor modificate genetic, în cazul căruia a fost publicat anunțul de inițiere pe [particip](http://particip.gov.md), fără documente anexate, dar proiectul a fost identificat în agenda ședinței secretarilor de stat.

Totodată, aceasta a menționat termenul mic pentru depunerea propunerilor la etapa de inițiere și că se observă o reticență din partea autorităților publice privind implicarea societății civile.

6. *Elena Gîdilică (Uniunea pensionarilor)* a menționat că ei transmit note de poziție/petiție din partea seniorilor, autoritățile îi invită la discuții, ascultă viziunile și propunerile lor, dar nu primesc răspuns din partea autorităților.

7. *Vlada Ciobanu (CPR Moldova, Comitetul de coordonare pentru guvernare deschisă)*: CPR a organizat mai multe dialoguri de politici și împreună cu colegii din OSC am formulat recomandări pentru proiectul de lege, inclusiv posibilitatea contestării judiciare a încălcărilor legii și inclusiv suspendarea sau anulare deciziilor adoptate fără consultări sau cu încălcarea regulilor de participare. Versiunea actuală a legii nu conține prevederi despre contestarea pe calea contenciosului administrativ a încălcărilor legislației privind participarea publică. Aceste prevederi au fost excluse anterior în etapa de avizare cu instituțiile statului. Organizația a semnat, împreună cu alte ONG-uri, și a transmis Cancelariei de Stat un apel în care cere revizuirea acestor capitole. Deocamdată nu au primit răspuns.

Daniel Rotaru (secretar de stat al Guvernului): Nu este nicio sancțiune prevăzută în textul legii, dar vor fi incluse ulterior în Cod contravențional și Legea privind funcția publică și statului funcționarului public. Dacă societate va decide că unele sancțiuni trebuie să fie mai mari, va propune în consultări.

Natalia Postică (Cancelaria de Stat): S-a introdus un articol nou care prevede remedierea procesului decizional. Sancțiunile nu pot fi setate înaintea responsabilităților. Anunțul privind inițierea modificării cadrului normativ conex a fost publicat recent, Cancelaria de Stat nu a primit nicio contribuție.

8. *Dumitru Panait (Ecou/ CLT Cahul)* întreabă care este rolul oficiilor teritoriale ale Cancelariei de Stat. CLT Cahul nu are statut juridic, prin urmare nu este clar dacă poate sesiza oficiul teritorial al Cancelariei de Stat despre încălcări. Vor să înțeleagă capacitățile/limitele oficiilor teritoriale ale Cancelariei de Stat.

Daniel Rotaru (secretar de stat al Guvernului): Petițiile pot fi transmise și din partea persoanelor fizice.

9. *Andrei Lutenco (CPR Moldova)*, referindu-se la intervenția Vladei Ciobanu și a Cancelariei de Stat, menționează că prin sancțiuni CPR nu se referă la sancțiuni contravențională și disciplinare. Nu funcționarii decid să nu consulte sau nu proiectele. Sunt decizii politice, inclusiv la nivel de Parlament. Organizația vrea sancțiuni în termeni foarte largi. Întrebarea principală este cum asigurăm implementarea standardelor de participare.

10. *Natalia Munteanu (Platforma Climatică)* propune excluderea subiectivismului și a atitudinii personale din procesul de participare. ONG-urile care au experiență, dar ridică întrebări incomode sau pun sub semnul întrebării deciziile unor instituții publice sunt excluși din lista de invitații atunci când au loc consultări publice importante. Cel puțin Ministerul Mediului și Ministerul Culturii practică acest lucru.

Sunt sistematic încălcate prevederile legale despre termenii de anunțare a consultărilor publice (uneori informația se transmite cu 2 zile înainte de consultare) și termenii de depunere a propunerilor, la fel, deseori sunt nerealiste. Sau nici nu sunt anunțate consultări publice.

11. *Daniela-Filipa Soltan (Amnesty International Moldova)*: O problemă sesizată este nerespectarea termenilor consultării. Amnesty salută modificarea termenilor în noua lege, dar în practică observă că termenii legali nu se respectă. De exemplu, Codul serviciilor media audiovizuale a fost anunțat joi, azi se organizează consultări. Nu au timp și materiale să pregătească contribuții. Pe subiectul proiectului de lege privind mass-media au observat același lucru.

Platformele consultative permanente sunt o inițiativă bună, dar nu primesc multe informații despre activitatea acestora. Au primit formular pentru evaluarea platformelor, dar nu le este clar dacă sunt membrii acestor platforme. Ei nu pot găsi lista membrilor platformelor pe paginile ministerelor și modul de înregistrare la acestea.

12. *Natalia Slepukhin (Primăria mea)*: Organizația are experiența de a cere să fie inclusă în lista părților interesate a Primăriei orașului Durlești din 2020, dar nu a primit un răspuns și au fost și în instanță. Situația continuă până în prezent. Vor fi iar aplicate sancțiuni, dar primăria nu își va schimba atitudinea.

Natalia Postică (Cancelaria de Stat): Autoritățile vor fi obligate pe particip.gov.md să ofere posibilitate de înscriere în lista părților interesate

13. *Elena Sendrea (Concordia)*: Organizația e membră la grupuri de lucru la MMPS, primesc invitații, proiecte de legi, mecanismul funcționează bine. Însă le este greu să vină în câteva zile cu recomandări la documente de sute de pagini. Termenele restrânse sunt o problemă.

14. *Ecaterina Popa (ALDA Moldova)*: Organizația a desfășurat ateliere în care participanții au testat instrumente digitale, precum e-Democrație. O problemă sesizată este obligativitatea semnăturii electronice. Multă lume nu o are sau nu știe să o utilizeze. Trebuie alternative: e-mail, nume, prenume.

Daniel Rotaru (Secretar de stat al Guvernului): Alternativa ar fi să vină la CUPS.

Nicolae Panfil (PromoLEX): După exemplul asociațiilor de locatari, o soluție ar fi utilizarea unei procuri. Dacă pot fi găsite soluții în aceste cazuri, de ce nu și pentru semnarea inițiativelor ?

Despre mecanism de implementare și contestare, în special în cazul Parlamentului, trebuie să fie o discuție privind Open Parliament.

15. *Natalia Țurcanu (People in Need Moldova)*: În ceea ce privește evaluarea rezultatelor și a impactului, aceasta este prezentată exclusiv din perspectiva instituțiilor responsabile de implementare. Având în vedere că politicile publice sunt elaborate pentru a răspunde nevoilor unor grupuri specifice de beneficiari, considerăm că evaluarea ar trebui să includă și perspectiva acestora. Implicarea beneficiarilor în procesul de evaluare permite verificarea măsurii în care intervențiile implementate răspund nevoilor reale și produc schimbările și impactul preconizat. În acest sens, recomandă completarea etapelor procesului decizional prin includerea unei componente de evaluare din perspectiva beneficiarilor.

Recomandă setarea indicatorilor care să măsoare calitatea consultărilor publice - nu doar mecanismele care sunt setate. De exemplu: procentul consultărilor în care autoritatea a prezentat documentele înainte de consultare; procentul consultărilor în care participanții au avut posibilitatea reală de a formula observații; procentul consultărilor urmate de publicarea sintezei consultării;

procentul evenimentelor organizate într-un format accesibil; numărul persoanelor vulnerabile participante; procentul materialelor disponibile în limbile relevante sau în format accesibil.

16. *Anna Cazacu (EcoContact)*: O măsură pentru implementarea prevederilor privind transparența proactivă ar fi eficientizarea sistemelor digitale de acces la informații și consolidarea capacităților privind utilizarea sistemelor digitale de acces la informații și plasarea informațiilor pe aceste platforme.

17. *Natalia Munteanu (Platforma Climatică)* propune digitalizarea procesului de consultare: orice proiect să nu poată fi aprobat dacă n-au trecut 15 zile de la publicarea lui pe online. Algoritmii să calculeze timpul. Poate fi introdusă o regulă conform căreia consultarea realizată sub termenul legal anulează faza de consultare, obligând ministerul să relanseze procesul de la zero.

Pentru proiectele mari, cum ar fi Codul Muncii sau programe naționale pentru care se dau bani din granturi și/sau credite, termenul de consultare trebuie să fie mai mare (30 sau chiar 60 de zile).

Suplimentar, propune renunțarea la lista de e-mailuri ale ONG-urilor la care instituțiile trimit invitații și în loc să fie înregistrare online pe fiecare proiect sau sesiune de dialog.

3. Formularea problemelor prioritare și identificarea de soluții, acțiuni și parteneri. Lucru în grup

După discuțiile despre provocările curente în asigurarea participării publice, participanții au fost divizați în două grupuri pentru a discuta potențiale angajamente:

1. Asigurarea standardelor de participare publică și a implementării legii;
2. Asigurarea accesului la informație și a accesibilității, introducerea și utilizarea diverselor forme de participare.

Recomandările grupului privind asigurarea standardelor de participare publică și a implementării legii:

- Necesitatea utilizării unui limbaj accesibil: rezumarea deciziilor și explicarea în limbaj accesibil, cu ajutorul instrumentelor AI. Nota informativă trebuie scrisă în limbaj accesibil;
- De inclus brainstormingul ca format de participare;
- Publicarea scorurilor de consultare publică ale proiectelor de decizii pe particip.gov;
- Dezvoltarea unei metodologii de evaluare a acestor scoruri;
- Elaborarea ghidurilor de implementare a noii legi și organizarea de instruirii.

Recomandările grupului privind asigurarea accesului la informație, accesibilității și diversificarea formelor de participare:

- Utilizarea unui limbaj accesibil, inclusiv să fie explicat impactul deciziilor, în special cel negativ;
- Organizarea ședințelor de consultare publică cu asigurarea limbajului mimico-gestual;
- Implicarea mediului academic;

- În contextul amalgamării, participarea publică trebuie să devină un serviciu public asigurat de către CUPS. Este nevoie de a introduce funcția de responsabili de consultări publice și aceste persoane să fie instruite;
- Obligatorietatea autorităților de a asigura transmisiuni online;
- Este nevoie de mai multă instruire și atenție la etapa de identificare a părților interesate, grupurilor afectate și cum acestea să fie implicate de la etapa de inițiere a deciziei;
- Program național de educație civică – de discutat dacă e nevoie de o disciplină nouă opțională;
- În contextul amalgamării, dacă vor dispărea unele forme de participare, precum consiliile tinerilor, legile și regulamentele privind aceste forme de participare trebuie să fie coordonate;
- Accesul la spațiu fizic/infrastructură publică pentru încurajarea participării publice.